

JAVOR

Najčastejšie choroby a škodcovia javora

Drevokaz bukový *Xyloterus domesticum*

Javor je u nás zastúpený viacerými druhmi. Z nich hospodársky najvýznamnejší je javor mliečny *Acer platanoides* a javor horský *Acer pseudoplatanus*. Tvoria súčasť zmiešaných lesov a sú prirodzene rozšírené vo všetkých oblastiach Slovenska. Ich súčasné zastúpenie v lesoch na Slovensku je cca 0,3%.

Spektrum škodcov javora je pomerne úzke. V dreve hynúcich stromov sa môže vyvíjať drevokaz bukový *Xyloterus domesticum* a drvinárik všezhravý *Xyleborus saxeseni*. Na listoch môžu škodiť polyfágne druhy motýľov napríklad mniška veľkohlavá *Lymantria dispar* a piadivka jesenná *Operophtera brumata*. Pomerne časté je najmä v nižších polohách poškodenie listov spôsobené obalovačmi (Tortricidae). Sú typické zvinovaním okrajov listov. Z patogénov je hojná čerň javorová

Rhytisma acerinum alebo špirálovka tulasenova *Uncinula tulasnei*.

■ Drevokaz bukový

Drevokaz bukový *Xyloterus domesticum* je chrobák veľký cca 3,0–3,8 mm. Krovky má svetložlté, štít celý alebo čiastočne čiernastý. Rojí sa v apríli a začiatkom marca. Požerok má tvar ležateho jednoramenného rebríka, typického pre celý rod *Xyloterus*. Nové imága, ktoré sa objavujú v požerkoch v júli, v mieste liahnutia zväčša prezimujú a roja sa až v ďalšom roku. Napadnutie prezrádzajú výletové otvory a drobné biele drviný pri závrte. Napáda stojace chradnúce stromy, poškodené napr. spálou kôry. Vyvíja sa okrem kmeňov aj v pňoch a vetvách. Je rozšírený po celej Európe v pahorkatinách a horských lesoch,

zriedkavo v nížinných a lužných lesoch.

Ochrana

Najlepšou obranou je zabezpečenie spracovania zvyškov po ťažbe a dodržiavanie prísnej porastovej hygieny. Rovnako je nevyhnutná urýchlená asanácia napadnutých stromov. Vzácnnejšie sortimenty na skladoch je možno chrániť pred poškodením chemickým postrekom v čase rojenia imág.

■ Roztoče na listoch

Na listoch javorov škodí viacero významných škodcov ako napríklad mniška veľkohlavá, piadivky alebo obalovače, ktoré sme ale už podrobnejšie opísali v iných častiach tohto seriálu. Nápadné poškodenie na listoch spôsobujú viaceré druhy roztočov rodu *Aceria* spp. Patria sem napríklad druhy *Aceria macrorhynchus*, *A. macrobela*, *A. pseudoplatani* a iné. Vytvárajú na vrchnej strane listov drobné bradavičky (*Aceria macrorhynchus* – často pokrývajú celý list a majú ružovú až krvavo červenú farbu, *A. macrobela* – len na žilkách, sú väčšie a rozmiestnené menej husto) alebo tvoria povlaky na spodnej

Roztoče na listoch

strane listov (*A. pseudoplatani*). Roztoče na listoch znižujú asimilačnú plochu stromov a pri extrémnom výskyte oslabujú stromy.

Ochrana

V dospelých porastoch obranné opatrenia nie je potrebné vykonávať. V škôlkach je možné aplikovať akaricídne prípravky postrekom.

■ Špirálovka Tulasneova

Špirálovka Tulasneova *Uncinula tulasnei* vytvára okrúhle sivobiele škvrny na vrchnej strane listov. V niektorých prípadoch je pokrytý celý povrch listovej čepele. Tento povlak pozostáva z hrubej, trvácej, žiarivo bielej myceliálnej siete. Od polovice leta toto ektotrofné mycélium vytvára konidiofory s mikrokonídiami, v menšej miere sa tvoria aj makrokonídie. V jeseni sa vytvárajú kleistotécia, ktoré sa v jari otvárajú a z vreciek sa uvoľňujú askospóry. Na starších stromoch huba neškodí, iba znižuje ich estetickú hodnotu, v lesných škôlkach môže spôsobiť zníženie prírastku.

Ochrana

V dospelých porastoch obranné opatrenia nie je potrebné vykonávať. V škôlkach je možné aplikovať kontaktné alebo systémové fungicídne prípravky postrekom.

■ Čerň javorová

K infekcii listov čerňou javorovou *Rhytisma acerinum* dochádza v máji cez prieduchy na spodnej strane listov. Koncom mája až v júli sú na listoch žltkasté škvrny, v ktorých sa postupne vytvárajú čierne bodky. Tie sa zväčšujú a v septembri a v októbri sa spájajú do jednej 0,7–2 cm veľkej čiernej škvrny, ktorá môžu časom vypadávať. Príbuzný druh *Rhytisma punctatum* sa makroskopicky odlišuje tým, čierne bodky sa do jednej škvrny nespájajú ani v dospelosti, mikroskopicky spórmi. Ochorenie má praktický význam len v škôlkach, kde na semenáčikoch a sadeniciach znižuje

Špirálovka Tulasneova *Uncinula tulasnei*

asimilačnú plochu a tým aj prírastok a odolnosť.

Ochrana

V dospelých porastoch obranné opatrenia nie je potrebné vykonávať. V škôlkach je možné aplikovať kontaktné alebo systémové fungicídne prípravky postrekom.

Tento článok vznikol vďaka podpore v rámci OP Výskum a vývoj pre projekty: ITMS:26220220109, ITMS:26220120008, ITMS:26220220120 spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Tento článok vznikol tiež vďaka podpore z projektov APVV-0707-12, APVV-14-0567, APVV-15-0531, APVV-15-0348 a projektu „Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora – VIPLES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

*M. Zúbrik, A. Kunca, J. Galcko, J. Vakula, R. Leontovyč, A. Gubka, Ch. Nikolov, S. Rell
Stredisko lesníckej ochrannárskej služby,
Banská Štiavnica*

Čerň javorová *Rhytisma acerinum*